

Бухалът – потаен и могъщ повелител на нощта

Асен Игнатов

Малко преди да стигна до нивото на изкуствено засадения боров масив, попаднах на голям плосък камък, на който дузина пепелянки се припичаха на есенното слънце, преди да влязат в комфортните си зимовища. Май е правило на фотографската съдба – точно в такива случаи човек не разполага с фотоапарат и се изпускат невероятни кадри. Преживях го, бавно се промъкнах, без да ги безпокоя и продължих надолу, а там ставаше все по трудно, та се налагаше да слизам като алпинист. На процеп на една почти вертикална скала попаднах на най-голямата пепелянка, която съм виждал и срещата не беше от най-приятните. Наложи се внимателно да заобиколя откъм още по-стръмната част. След няколко метра, придвижвайки се бавно и поглеждайки надолу, за да открия по-лесен път за слизане, забелязах цели 5 бухала (!), кацнали на скалите да

Първата среща в природата с някои от най-трудно откриваемите ѝ обитатели е много впечатляваща. Така се запознах и с бухала. Бях студент и при едно изкачване на планината Чепън в Западна Стара планина реших да сляза по най-трудната част – от върха към интересното за орнитолога Драгоманско блато.

се пощят необезпокоявани. Разгледах ги добре – два възрастни и три млади, които точно започваха да приличат на рогателите си. Сърцето ми се разтуптя от

вълнение, но тази тахикардия не продължи дълго, тъй като настъпих съчка, може би единствената наоколо. Това, за жалост, бе достатъчно. И петте птици излетяха без звук, плъзнаха се ниско над боровите корони се скриха в гората. Бързо слязох до блатото, но приятното усещане от това преживяване остана. Преживявам го дори и сега, като си спомням за ситуацията. И почти всяка година минавам през същото място, където наблюдавам как местната двойка успешно отглежда между едно и три малки...

Бухалът е най-еграта сова. Женските са по-едри и достигат до три килограма и половина тегло. Евразийски вид, който на юг гнезди до Африка, на

*Бухалът умее да се маскира, но тук на фона на ясното небе е добре различим.
Снимка при Дуранкулак рано сутринта*

север от Сахара. Известни са повече от двадесет подвида, които се различават по окраската – от много бледи до много контрастни. Около главата и шията има големи черни ивици, а лицето е белезникаво до охристо и изпъстрено с тънки линии. „Ушите“ са добре изразени, черни до оранжево-кафяви от вътрешната страна. Под и около човката, както и по гърлото има бели петна. Маховите и опашните пера са ръждиво-кафяви до черни, изпъстрени с много напречни и надлъжни ивици. Гърдите също са изпъстрени от дебели надлъжни черни ивици, които постепенно преминават в по-тънки напречни вълнообразни линии, разположени на фона на ръждиво оцветяване. Бухалът е надарен от природата с много добър камуфлаж и кога-

то стои неподвижен трудно може да се отличи на фона на гърво или скала.

Има и особена „физиономия“. Клюнът и ноктите са черни, а црисът е оранжево-червен. Очите са големи и кръгли, много видими и хипнотизиращи. Бухалът притежава отлично зрение, което е ефикасно и в нощни условия. Размахът на крилата му достига до 180 см, а височината – до 70 см. Неслучайно английското му име Eagle-Owl се превежда буквално като „орел-сова“. Полетът му е бавен и абсолютно безшумен, а крилата са дълги и широки. Когато е кацнал, позата му е изправена и благодарение на окраската по перушината е трудно забележим. Бухалът явно го осъзнава, защото спокойно позволява да бъде приближен на няколко метра. В такава си-

Големите кръгли очи са най-впечатляващият елемент от „физиономията“ на тази птица

туация, той само притваря големите си забележителни очи, но продължава да ни наблюдава през процеп на клепачите. Обаждането е типичното бухане: „у-ху-хуу“ и най-често можем да го чуем привечер, точно когато слънцето залязва и птицата се обажда няколко пъти да предупреди за своето присъствие, тръзвайки на лов. Среща се в цяла България, но подобно на обикновената кукумявка предпочита да гнезди до 400 – 500 м.н.в., макар че може да достигне и до 1500 м.н.в. Бухалът е постоянен вид, не е прелетен, но младите скитат, докато намерят подходящо място за гнездене. Предпочита да обитава карстови терени, проломи и долини като често го откриваме и в изоставени карieri или по високи скални отвеси като тези по северното Черноморие. В района на Странджа е особено чест и това се дъл-

Сред скалите бухалът е трудно забележим

Карстовите скали са едно от любимите местообитания

жи на слабото човешко присъствие и наличието на много източници на храна. Още по-многоброен е в Лудогорието и Добруджа.

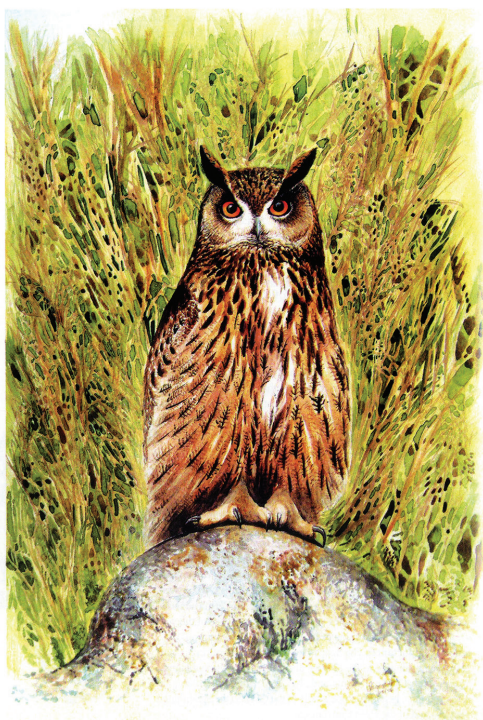
Като всяка граблива птица и бухалът повръща несметните остатъци под формата на погадки. Това са най-едрите погадки в сравнение с тези на други сови – дълги до 15 см и широки около 4 см. Учените изследват състава на погадките, за да разберат с какво се храни. Обикновено в тях се намират остатъци от бозайници, птици, жаби и по-едри безгръбначни животни (бръмбари и скакалци). От бозайниците най-многобройни са таралежите, лалугери, сънливци, мишки, а от птиците – вранови, кокошеви, гълъбови, водоплаващи и гроздове. Всъщ-

Т.нар. „уши“, всъщност са перушина

Семейна идилия в гнездото

Любимата поза на бухала през деня
Автор: Асен Игнатов

ност плячка на бухала са и другите сови, дори дневните грабливи птици.

Брачният период при бухала започва в края на зимата и началото на пролетта. Любовната му песен („бухане“) се чува още в началото на март, като в разгара на сезона можем да чуем и изпълнение на дует. Двойката се образува за цял живот, а съпрузите са отговорни родители. Обикновено женската избира мястото за гнездене и има госта изисквания към него – да е защитено от вятъра, слънчевите лъчи и гъжда. Всъщност не се строи истинско гнездо, а в най-добрия случай се прави ямка. През април се снасят от две до четири яйца, които са бели, овални и грапави. Малките се излюпват през май и възрастните се грижат за тях до средата на есента. Оцеляването на малките зависи от много фактори като най-важни са наличието на храна, липсата на безпокойство от страна на човека и конкуренцията с други грабливи птици и особено със скалния орел. Новоизлюпените малки са доста незащитни. Те се излюпват през

Асен Игнатов е завършил висшето си образование в СУ „Св. Климент Охридски“, магистър биолог и орнитолог. Работи като асистент в Националния природонаучен музей – БАН. Има научни интереси в областта на орнитологията (фаунистика, етология, екология, зоогеография на птиците и опазването на природата. Рисува и снима дивата природа. Много от рисунките и снимките му са публикувани в книги, списания и интернет сайтове, а оригиналите са в частни колекции. Специализиран водач на туристи от чужбина с подчертан интерес към богатото биоразнообразие и история на България.

интервал от няколко дни. При липса на достатъчно храна най-възрастното пиле изяжда всичко и няма достатъчно храна за по-малките. Често най-малките умират или могат да бъдат разкъсани от по-големите. „Законът на джунглата“ важи с пълна сила. Природата го е измислила така, че вместо да има няколко недобре развити малки, да оцелеят и пораснат 1 – 2, но силни пилета. През цялото време храната се осигурява от мъжкия. Женската отначало я разкъсва за малките, а по-късно целенасочено им

оставя плячката цяла, като накрая и тя се включва в лова. Това става, когато малките поотрастват, започне да „не ги свърта“ в гнездото, излизат на разходки и стават все по-самостоятелни. В този период, за съжаление е възможно да станат лесна плячка на други хищници, но ако оцелеят в този критичен период те стават все по-силни, умели и самостоятелни. Едва тримесечни, младите бухали се научават да ловуват и да се пазят от врагове, а в края на есента всеки тръгва по свой път. Следващото изпитание е най-тежко. Игва зимата – период на гладуване, студуване и опасни хищници – все фактори, между които и човекът, които влияят върху смъртността на младите пилета. Ако успеят да се справят и да оцелеят до пролетта, те вече трябва мислят за семейство и да търсят подходящо място за своя дом.

За съжаление бухалът – едно най-интересните и тайнствени животни, вече е госта рядък вид, а на много места и изчезващ. Във Великобритания е изчезнал отдавна и има проекти за неговото връщане в дивата природа. Човекът често го избива безмилостно, но трябва да се знае, че той, както и другите видове сови, му помага в борбата с гризачите. Бухалът е защитен вид, който по закона за биологично разнообразие попада в категории II и III. Включен е в Червената книга на България като застрашен вид. Включен е и в международни документи за опазване на видовете като Бернската конвенция и Конвенцията за международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES). ■